

Lättläst och skarpt av Åsbrink

Tack och hej leverpastej om att vara vän med ett geni och andra texter av **Elisabeth Åsbrink** består av en samling kortare essäer och krönikor som tidigare varit publicerade som förord till bokutgåvor, som debattinlägg och som krönikor i dagstidningar och tidskrifter. Det är lättlästa, skarpa texter från de senaste tio åren om vitt skilda ämnen som berör och upprör. Alla lika läsvärda.

Själv säger Åsbrink i sitt förord att hon med texterna försöker följa upp frågor som rör vår gemensamma tillvaro. Hur nå gemenskap? Hur förbli solidarisk? Hon citerar **Gunnar Ekelöfs Färjesång**. *"Det som är botten i dig är botten också i andra"*.

I *Krigets broderi* berättas om ett broderi fyllt av hakkors som Åsbrink stöter på i Köpenhamn på en loppmarknad. Hon köper tavlan och sedan utforskar hon dess bakgrund. Högst upp står det *"Danmark 9 april 1940"*, dagen då nazisterna marscherade in i Danmark. Det är ett starkt nationalistiskt broderi. Våldsamt och politiskt.

Kapitulationstaeppe (kapitulationstyget) eller *Besaettelsebroderiet* (ockupationsbroderiet) såldes och broderades i hundratusental i Danmark ända fram på 70-talet. Formgivaren var textilkonstnären **Louise Puck** som miste tre söner som alla var engagerade i motståndsrörelsen.

Broderiet tar hundratals timmar att slutföra och utgör en sorts kollektiv bearbetning av ett trauma. Idag finns endast ett tjugotal exemplar kvar i danska museiarkiv. Med broderiet som bakgrund jämför Åsbrink den hållning Danmark, Norge och Sverige intog under kriget och hur det påverkat vår självuppfattning fram till idag. Broderiet finns att beskåda på bokens pärmar.

I texten *Är Sverige fredsskadat* fortsätter Åsbrink på samma tema nu utifrån med vilken strategi de nordiska länderna möter pandemin. Svenskar tror att inget farligt egentligen kan hända. Vi har klarat oss från naturkatastrofer och krig och är därför inte särskilt rädda. I Danmark, Norge och Finland är det annorlunda. Är de krigsskadade eller är det svenskarna som är fredsskadade? Den tillit vi hyser för politiker och vetenskaplig expertis är det i själva verket en bristande katastrofberedskap och en produkt av landets långa centralstyrning resonerar Åsbrink? Var finns debatten och ifrågasättandet?

Texten påminner mig om det som **Yrsa Stenius** för flera år sedan så klokt skrev i sin bok *Orden i min makt* att när svenskar ställs inför Den Stora Sorgen som exempelvis Estonia och Tsunamin, slutar det i jakt på syndabockar. Någon att skylla på. Vi slår bakut när vi drabbas av kollektiv sorg och katastrof. Tron att allt går att styra och kontrollera är så grundmurad i oss. Folkhemstankens baksida? Finländare däremot, menade Stenius, vet att förlust, sorg och lidande kan drabba utan att någon i botten vare sig rår för det eller kan påverka det.

Om att vara vän med ett geni (Lars Norén) och hur vänskapen tog slut beskrivs målande i sluttexten som också givit boken sitt namn. Efter femton år gör Norén oväntat och plötsligt slut på deras vänskap på grund av DN:s hållning i NATO-frågan! Eftersom Åsbrink då arbetar för DN anser han att deras vänskap måste avslutas. Norén har också berättat om detta i sin sista publicerade dagbok. Elisabeth Åsbrink skriver:

"Måste jag välja mellan dig och Dagens Nyheter menar du?" Jag undrade om han drev med mig. 'Tyvärr, svarade han.' Jag samlade ihop mina saker och hörde mig själv säga 'tack och hej leverpastej'. Jag gick... Han är ett geni, jag vill gärna upprepa det. Men han är fan ingen vidare vän".

Elisabeth Åsbrink är en författare med många uttryck och hon

rör sig med lätthet mellan reportage, krönika, sakprosa och skönlitteratur. Oavsett i vilken form hon skriver återfinns samma röda trådar; judarnas öde, antisemitismens judehat, hur vår självbild och våra värderingar formas, men också om ödesmättade frågor som yttrandefrihet och konstens frihet och ansvar. Alltid lika stringent och sakligt formulerat.

Varje gång jag läst Elisabeth Åsbrink oavsett i vilken form, har jag lärt mig något nytt, fått vidgade perspektiv och känt mig både upplyft och berikad på samma gång. Åsbrink är verkligen en modern folkbildare med mycket starkt patos.

Ett särtryck med två av krönikorna i boken som behandlar Sverigedemokraternas ideologiska grund, *Så tvättades rasismen ren från ras* och *SD visar oss framtiden* har samtidigt som boken publiceras skickats ut till samtliga riksdagsledamöter och opinionsbildare. Bra! Hoppas alla läser och tar till sig.

Text: Heléne Nellvik

Författarfoto: Johan Bergmark

Tack och hej leverpastej

Elisabeth Åsbrink

Bokförlaget Polaris

Elisabeth Åsbrink (f.1965) är journalist och debuterade som författare 2009 med *Smärtpunkten: Lars Norén, pjäsen Sju tre och mordet i Malexander*. 2011 kom *Och i Wienerwald står träden kvar* som vann Augustpriset för bästa fackbok.

I boken *1947* skildras ett år då efterkrigstidens nya värld skapades och där hennes egen familjehistoria vävs in.

Hösten 2020 kom en självbiografisk roman, *Övergivenheten*, där hon spårar familjehemligheter som länkas samman med sefardernas (de spanska judarnas) öde.

Åsbrink har under många år arbetat som reporter och redaktör på SVT. Hon har också varit verksam som dramatiker och skrivit flera pjäser. Åren 2017 – 2018 var hon ordförande för svenska PEN.